

Filmforgatás a röszei tanyavilágban

A „tejesembör”

„A két világháború közötti legjobb békeévből, 1938-ban, mikor az volt a világláger, hogy „Havi 200 pengő fixszel, az ember könnyen viccel...”, mikor még sok százezer nincstelen parasztember túrta a földet, akkor a Szeged melletti tanyavilágban, Röszkén, egy ilyen nincstelen — Simon Mihály — elhatározta, hogy változtat során, összekapar egy kis földet, és tanyát épít... hogy földél legyen a család feje fölött...” (Részlet A tejesembör című film forgatókönyvéből.)

Simon Mihály, a 83 éves tejesembör már ott ül tanyája kicsiny udvarán, s a rendezővel, Tiefbrunner Lászlóval borozgat. Délelőtt van, a meleg még nem elviselhetetlen, az udvarra, mely vélhetően nem látott még ennyi embert, s ilyen különös szerkezeteket, jótékony árnyékot vetnek az út menti hatalmas fák.

— Ügy öt évvel ezelőtt ismerkedtünk meg, amikor egy „paprifafilm” csináltunk — mondja a rendező. — Ez a mostani dokumentumfilm lesz, erőteljes néprajzi és szociografikus jelleggel.

Kiss Róbert, a film operatőre.

— Sajnos, egyre kevesebb az ilyen indíttatású forgatás, ami a hitvilág s a népelet fontosabb dokumentumaival foglalkozik. A tömegkommunikáció szolgálóleánnyá vált, szép lassan elmaradoznak ezek a mélyebb, komolyabb felkészülést igénylő filmek. A pénz diktál. A tömegkommunikáció is kettős szorításban örlődik, egyfelől a pénztelenség, másfelől a napi érdekek szorítják, míg az értékmérő és értéktérítő munkák elma-

radnak. Az audiovizuális kultúra auditív része eltűnőben, sajnos, az a legolcsóbb, ha néhányan leülnek a kamerák elé, és elbeszélgetnek...

Tiefbrunner László, miután váltott néhány szót a parasztemberrel, visszafordul.

— A nyelv is muzeális érték. Csodálatos élmény, hogy ez a több mint 80 esztendő, magányos ember milyen szellemi frissességgel bír még mindig, milyen gyönyörűen és áttetszően fogalmaz, holott például alig tud írni. Két évvel ezelőtt egy „kemencefilmet” készítettünk, abba is jócskán beegített.

Simon Mihály pedig üldögél a maga készítette udvari lócán, bele-beleszív a pipájába, s az öregemberek bölcs nyugalomával nézi a filmek munkálkodását. Huszonhárom évesen lett tejesember, délután indult, összegyűjtött 120-130 litert a környező tanyákról, és télen-nyáron, ha fűjt, ha esett, hozta be a városba.

Vastagh József, Röske nyugdíjas tanárembere, ahogy ő mondja, ami itt 40 éve a föld alá s fölé került,

ahhoz biztosan köze van. Már csak a röszei monográfia miatt is, amin jelenleg is dolgoznak. Természetesen ő is itt van a forgatáson. Az udvar végében beszélgetünk, a kert határán, hol szőlőt és gyümölcsfákat művel Simon Mihály, meleg szél borzolja a leveleket, kacsokat, darázs zümmög, macska sétál puhán, álmosan. Vastagh József kimutat a kertből:

— Arra születtem, ott a Madarász-tó, meg a Madarász-csárda környékén, ahol Rózsa Sándor is rendre megszállt. Ha a csárda falára erősített ostor az ég felé mutatott, szabad volt a bejárás, ha lefelé, elkerülte a betyár... Gazdag akarátú, szorgalmas, önmagát tényleg túlhajszoló nép az itteni, a röszei ember. Sajnos, nagyon sok témát, dokumentumot már csak az utolsó pillanatban sikerült elkapni. A tejesemberek világának is például utolsó tanúja a Misi...

Simon Mihály, aki a tej szolgálója volt.

„Csomagtartóra volt föl-kötve, a kötél aztán meg a nyakamba akasztva, aztán akkor két kezemmel toltam, a vállammal meg húztam. Volt ám mindenféle-fajta ügy... Jaj, de sokféle-fajta ügy volt, a fene egye meg.”

(A film várhatóan szeptemberben készül el, a Movi Helios Filmstúdiója és az MTV szegedi stúdiója koprodukciójában.)

Dal

Kedves Barátom!

Tisztelettel meghívom a Szegedi Szépművészeti Céh alakuló közgyűlésére
1990 július 28-án 10 órára

„Sportlife”-be
(Gössa György utca 2.)

Nem halogathatjuk tovább közös dolgaink rendezését. Bizok benne, hogy a legjelentősebb helyi alkotókat egyesítő Céh mellett, hogy érdekeinket képviseli és védi — maradandó értékeket teremt és egyik meghatározójává válik szellemi életünknek. Remélem, hogy munkáddal és emberi hiálleoddal segíted megalakuló művészeti társaságunkat, a jövőben intenzíven arculatának kialakításában.

Működési formáját — egyben céljait, törekvéseit — az eddigi javaslatok alapján tömörítve, a céhbejegyzésre jogilag megfelelően rögzítjük. Smerajiben halanthatatlan ok miatt nem tudsz eljönni, de alapító tag akarsz lenni: közzöld velem, vagy Nagy Lászlóval. A alakuló közgyűlésre a Nyári Tárlaton szereplő hiállelők képnék elősorban meghívot.

Szeged, 1990 július 18-án

Üdvözlettel:

Pataki Ferenc

Lesz-e szépművészeti céh?

A kérdés még mindig nyitott. E lap olvasói bizonyára céllal elődeik, az 1946-ban a Szegedi Szépművészeti Céhét a történelekről.

hét évvel ezelőtt felborzolta a alakító művészek nyomdokait, és szűkebben a képek világába lépni. Az ötletet „mészáros és iparművészeti élet hen belül” támadták e lap írást érdeklődőket egy szervező egyesület, a Szegedi Szépművészeti Céh körül kialakuló műveinek felvonultatásakult polémia. Szervezők, sával a Nyári Tárlat, s Paművészek kezdtek — alulról építkezve — érdekvédelmi, levelével ismét tesz egy próbakérdést, baráti és segélyező céllal elődeik, az 1946-ban a Szegedi Szépművészeti Céhét a történelekről.

Mélyrepülés

(Dale Brown: A bombázó)

... ne feledjék, hogy bár nem minden bestseller remekmű, minden remekmű bestseller. — olvashatjuk John Braine: Hogyan írjunk regényt című művének előszavában. E mondat közhelyeszerű igazságáról bárki könnyedén meggyőződhet, ha végigpillant a mai könyvpiacra. S bár a bestsellergyártás receptjét és folyamatát ismerhetjük John Sutherland Sikerkönyvek című kiváló munkájából, ez mit sem változtat a megcélzott réteg manipulálásának eredményességén. Gyaníthatóan így lesz Magyarország is üzleti siker Dale Brown „regénye”, A bombázó.

A könyv valahol a Rambo és a Csillagok háborúja közötti átmenetet képviseli a nagy amerikai heroikus mesék sorában. A történet az amerikai légierő évente megrendezett bombázórepülő versenyével kezdődik. A küzdelemből természetesen a legkeményebb, ám egyben legvagányabb legénység kerül ki győztesen. Hőseink kiélvezik a győzelem minden örömét, nem is sejtik, milyen komor fellegek gyülekeznek a világbéke halványkék egén. A Szovjetunió (mégis a Gonosz Birodalma?) újonnan kifejlesztett, szupertitkos lézerfegyverrel lövöldözik az ártatlan amerikai kémholdakrak és kémrepülőgépekre, így téve előkészületeket a III. világháborúra. Az USA hiába tiltakozik az ENSZ Biztonsági Tanácsában, tárgyalási kísérletei is sorra meghiúsulnak. Mit lehet ilyen esetben tenni? Az elnök engedélyt ad a veszedelmes lézertelep megtámadására. A nukleáris katasztrófa elkerüléséért az akcióban csak a lehető legkisebb erőket vethetik be, hagyományos fegyverekkel felszerelve. A hi-permodern bombázókat azonban már várják a szovjet vadászpilóták, a támadás meghiúsul azelőtt, hogy egyáltalán a cél közelébe kerültek volna. A válságos helyzetben egy fegyverkísérletre speciálisan

átalakított B-52 típusú bombázót indítanak útnak. Az öreg gép csak látszólag elavult: épp a kísérletek miatt hihetetlen fegyver-arsenált halmoztak fel a fedélzetén. A siker legfőbb záloga mégsem ez, hanem a válogatott legénység (jelen esetben két fő leányság is), mely részben a bombázóverseny győzteseiből áll. A gép és parancsnoka a felszállás közben, terroristák támadása miatt megsérül, visszafordulásra mégsem gondol senki. A magányos B-52 rendületlenül tör előre, leküzdi a támadó vadászpilótákat, sikerül elkerülnie a lézer halálos sugarát, s hiába lötték rommá a gépet, a célt mégis megsemmisíti. Hazafelé tartva, egy télire használaton kívül helyezett szovjet repülőtéren szereznek üzemanyagot(!), s újabb légiharc után végre szabad az út Alaszkáig. A világ imígyen megmenekült, mindenki fellelegezhet. Csak egy kérdés marad megválaszolatlan: a levegőben, vagy már a földön szövdött szerelem a gép navigátora, s a személyzet egyik hölgytagja között?

Dale Brown irományát csak a „mű” hazai kiadója, a Victoria Kft. igénytelensége mulja alul. Már a borítót díszítő szürke, szárnyas szerkezetről sem lehet tudni, mi köze a B-52-höz. Vándor Judit fordítása pedig annyira hozzá nem értő, amatőr munka, hogy csak az olvasó bosszantására alkalmas. A számtalan magyartalanságon és következtetlenségen kívül (pl. az orosz neveket hol angolosan, hol a magyar átírás szerint alkalmazza) már az első sorok után világos, hogy a fordító abszolút tájékozatlan a repülés szaknyelvében. Azt azért illik tudni: a repülőgépeken nem „kormánykerék”, vagy „irányító rúd” van, hanem botkormány; a „mennyezeti” kabinplexinek, kabintetőnek, vagy dekknek hívják, a hajtómű teljesítményét szabályozó „szelepeknek” gázkar a neve; s az olyan kifejezések, mint például a „fék balra” — a levegőben — teljesen értelmetlenek. És ezek csak a legkirívóbb hibák.

Azt hiszem, jobban jártunk volna, ha a Bombázó (légi) bemutatója elmarad, ilyesfajta „mélyrepülést” ugyanis már láttunk eleget...

Fülöp Sándor

